

Kirjoituksia koulutuskokemuksista -kilpailussa 3.

VOIKO VERKKOKURSSI OLLA ELÄMÄNMAKUINEN OPPIMISSEIKKAILU?

Millainen merkitys seikkailulla ja elämyksellisyydellä on oppimisprosessissa? Miten voimme opiskelijälähtöisellä suunnittelulla edistää mielekästä verkko-oppimista? Entä tarjoamalla tarkoituksenmukaisia ohjaus- ja tukipalveluja? Tai vaikkapa toteuttamalla mielekkään oppimisen seitsemää kriteeriä? Voiko verkko-opetukseen osallistuminen ylipäätään olla aikuisopiskelijalle mielekästä?

SINI LEHTO

Chydenius-instituutissa – Kokkolan yliopistokeskuksessa olemme valinneet verkko-opetuksen suunnittelun ja toteuttamisen periaatteiksi mielekkyyden, monimuotoisuuden, joustavuuden, käytettävyyden ja visuaalisuuden. Ne ovat hioutuneet verkkokurssien suunnittelu- ja toteutusprosesseista kertyneiden kokemusten ja arviointitutkimusten kautta. Tietoisesti näiden periaatteiden toteuttamiseen pyrkimällä ja asettamalla opiskelija suunnittelun keskipisteeseen olemme voineet luoda laadukkaita ja käyttäjien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia verkko-opetuskokonaisuuksia.

Tarkastelen näistä periaatteista mielekkyyttä, sen merkitystä opiskelijalle ja sen toteutumista käytännössä. Näkökulman valinnan perusteena on yleinen elämyksellisyyden korostaminen tavoiteltavana elämänsisältönä sekä aidon kokemuksellisuuden merkitys mielekkään oppimisen kanalta.

ELÄMÄ ON SUURI SEIKKAILU

Elinikäinen oppiminen on osa lähes jokaisen kansalaisen elämää ja oppiminen nivoutuu jokapäiväiseen toimintaan monissa elinympäristöissä: kotona, päiväkodeissa, oppilaitoksissa, työpaikoilla, yhdistystoiminnassa ja harrastuksissa. Ihminen kerää kokemuksia, näkemyksiä ja osaamista läpi elämänsä.

Myös seikkailut ovat kuuluneet ihmisen elä-

mään kautta aikojen. Nykypäivän ihmisellä on alitajuinen tarve seikkailla, vaikkakaan elämän perusedellytykset eivät sitä enää edellytä. (Martikainen-Pellikka 1998, 35–36.) Ihminen etsii yhä enemmän ja yhä hurjempia mahdollisuuksia toteuttaa itseään, kokea elämyksiä. Elämälle etsitään sisältöä kokeilemalla erilaisia seikkailulajeja, kuten laskuvarjohyppyä, kalliokiipeilyä ja jäätikkövaelluksia. Monissa yhteyksissä voimme luonnehtia nykypäivän ihmistä ”extreme”-hakuiseksi.

Huippuelämysten metsästäminen voi joko etäännyttää todellisuudesta tai se voi viedä todellisuutta kohti. Kun ihminen pyrkii etäämmäksi todellisuudesta, hän hakee huippuelämyksiä mahdollisimman kaukaa ja korkealta. Sen sijaan ”elämyspedagogisesta näkökulmasta huippuelämykset kuuluvat elämään, ne ovat osa sitä, sen suola ja sokeri”. (Lehtonen 1998, 105.) Tärkeintä olisikin tiedostaa, että arkipäiväisetkin kokemukset tarjoavat mahdollisuuden elämyksellisyydelle ja seikkailuntunteelle. Niiden saavuttamisessa merkittävämpää ovat mielen tapahtumat kuin fyysiset puitteet:

”Vapaa-ajan tapaan seikkailu on enemmän



Sini Lehto

mielenlaatu, se on vapaasti valittava ja sisäisesti motivoiva. Voidaan sanoa niinkin, että seikkailu on epävarmuutta sisältävää vapaa-aikaa. Seikkailun tulee pohjautua aina vapaaehtoisuuteen ja omaan valintaan.” (Telemäki 1998, 19.)

Seikkailu voidaan nähdä myös kokonaisvaltaisena lähestymistapana yksilön kehitykseen. Seikkailussa olennaista on, että yksilö ottaa vastaan haasteen selviytyä ennenkokemattomasta tehtävästä, jossa hänellä on mahdollisuus kohdata omat kykynsä ja rajansa; kokea huippuelämys. Tärkeintä seikkailussa on, että seikkailija ”oppii tuntemaan jotain olennaista itsestään ja rajoistaan”. (Heinonen 1995, 10, Martikainen-Pellikan 1998, 36 mukaan.)

SEIKKAILUMIELTÄ MYÖS KOULUTUKSEN KENTÄLLE

Elämyspedagogiikka on pedagoginen suuntaus, jolla on kiinteät yhteydet humanistiseen psykologiaan. Elämyspedagogiikan vaikutuksesta on syntynyt erilaisia seikkailupohjaisia kasvatusta ja opetusmenetelmiä, kuten kokemuksellinen ja elämyksellinen oppiminen. (Martikainen-Pellikka 1998, 40.) Chydenius-instituutin verkko-opetuksessa olemme antaneet merkittävän jalansijan erityisesti kokemukselliselle oppimiselle, jonka avulla mahdollistamme elämysten kautta mielekkäiden oppimiskokemusten syntymisen.

Kokemuksellisen oppimisen lisäksi olemme verkko-opetuksessa rakentaneet seikkailupohjaisuutta myös vapaaehtoisuuden, ennakoimattomuuden sekä yksilöllisyyden kautta. Aikuiskoulutusorganisaationa instituutissa opiskelu perustuu vapaaehtoisuuteen ja aikuisen omaan valintaan. Toisekseen, vaikka formaalin koulutuksen puitteissa pyrimmekin suunnittelemaan oppimisprosessin huolella etukäteen, se todellisuudessa sisältää aina yllätyksien mahdollisuuden. Oppimisprosessin kaikkia vivahteita onkin mahdotonta ennakoita etukäteen, kuten Bowles (1998, 29) kirjoittaa seikkailun luonteesta:

”Seikkailu on epävarma perhonen, jossa on saavuttamatonta kauneutta. Seikkailuun ei voi tarrata kiinni, eikä sitä voi siten omistaa. Se on aina kiusoittelevan illusorinen. Seikkailun määrittäminen ja seikkailun tallentaminen arkistoihin on siten sen arvokkuuden ja

hengen kieltämistä.”

Oppimisprosessi seikkailuna määrittyy vapaaehtoisuuden ja arvaamattomuuden lisäksi henkilökohtaisuuden kautta. Jokainen oppimisprosessi on henkilökohtainen kokemus, aivan kuten jokainen seikkailu sisältää sen kokeneen ihmisen yksilölliset tulkinnat. Erityisesti huippuelämysten kokeminen on yksilöllistä; kahta samanlaista seikkailua ei ole – tuskin tuleekaan. Eri ihmiset kokevat erilaiset kokemukset huippuelämyksinä, sillä ollakseen huippuelämys, elämyksen on paitsi kytkeydyttävä ihmisen arkielämään myös muutettava osaksi sitä (Lehtonen 1998, 105). Yksilöllisyys korostuu myös siinä, että varsinainen seikkailu tapahtuu opiskelijan ”korvien välissä, ihmisessä itsessään löytöretkenä omaan itseensä” (Haapasalo 1992, 20-24, Martikainen-Pellikka 1998, 38 mukaan).

Verkkokursseissa olemme pyrkineet seikkailupohjaisuuteen seuraavien seitsemän vaiheen kautta:

1) Lähtökohtanamme on aikuisopiskelijoiden tarpeiden, vahvuuksien ja persoonallisuuden ominaisuuksien tunteminen sekä verkko-opetuksen kehittäminen elämykselliseksi.

2) Luomme yhteiselle oppimisprosessille verkko-oppimisympäristön, jossa on tarkoitukseenmukaisia virikkeitä seikkailuvietin herättämiseksi.

3) Annamme oppimisprosessissa keskeisen roolin aikuisopiskelijalle, joka toimii vuorovaikutuksessa opettajan ja muiden opiskelijoiden kanssa.

4) Aikuiskoulutus toimii verkko-oppimisympäristössä aktiivisesti pään, sydämen ja käden välityksellä eli hyvin kokonaisvaltaisesti. Tarkoitus ei ole omaksua valmiita tietopaketteja.

5) Opiskelijaryhmä toimii yhdessä miettien, analysoiden, suunnitellen, hyväksyen toinen toisensa, kuunnellen toisia, työskennellen yhdessä yhteisen päämäärän eteen – mutta ennen kaikkea kiinnostuen ja aktivoituen itse tiedon ja ymmärryksen hankintaan. Opettaja huolehtii tarpeellisten tuki- ja ohjauspalveluiden tarjoamisesta.

6) Opiskelijoiden tavoitteena on ratkaista yhteinen, merkityksellinen ongelma. Ongelmanratkaisutilanne riippuu verkko-opetuksen tavoitteista ja sisällöstä sekä opiskelijoiden tarpeista.

7) Yhteisen oppimisprosessin tarkastelun ja arvioinnin myötä verkko-opetuksen aikana koetut elämykset nivoutuvat yhteen muodostaen merkityksellisten oppimiskokemusten vyyhdin.

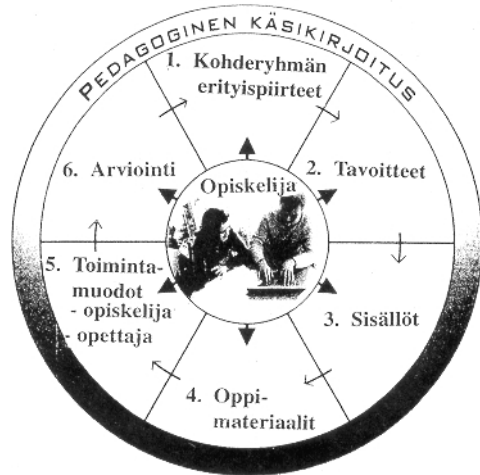
Vaiheiden läpikäymisen aste vaihtelee verkkokurssista toiseen ja kaikilla verkkokurssilla ei edes käydä jokaista vaihetta läpi. Tavoitteemme on ensisijassa löytää jokaiselle verkkokurssille sen tavoitteita, sisältöjä ja kohderyhmää parhaiten palvelevat ratkaisut. Kokemuksellisen oppimisen, vapaaehtoisuuden, ennakoimattomuuden sekä yksilöllisyyden avulla tavoittelemme kuitenkin jokaiseen verkkokurssiin seikkailun makua.

OPISKELIJA SUUNNITTELUN KESKIPISTEESSÄ

Aloitamme mielekkään ja elämyksellisen verkko-opetuksen suunnittelun pedagogisen käsikirjoituksen laatimisella, joka ohjaa niin verkkokurssin rakenteen ja teknisten ratkaisujen valintaa kuin opiskelijoiden ja opettajan toimintaa verkko-opetuksen aikana (Ahonen ym. 2002).

Keskeisimmät pedagogisessa käsikirjoituksessa käsiteltävät asiat, jotka edistävät mielekkyyden toteutumista verkko-opetuksessa, ovat kohderyhmän erityispiirteiden kartoittaminen, tavoitteiden ja sisältöjen suunnittelu, oppimateriaalin määrittely, opiskelijan ja opettajan toimintamuotojen määrittely sekä arvioinnin peruslinjojen asettaminen. Kohderyhmän erityispiirteiden kartoittaminen tarkoittaa, että etsimme heterogeenisestä aikuisopiskelijoiden muodostamasta kohderyhmästä niitä ominaisuuksia, jotka ovat kaikille kohderyhmään kuuluville yhteisiä. Tällaisia ominaisuuksia voivat olla tietotekniset taidot, verkko-opiskeluvalmiudet, tekniset ja ajankäytön resurssit tai aikaisemmat tiedot sisällöistä.

Tavoitteiden ja sisältöjen suunnitteluvaiheessa etsimme verkko-opetukseen kohderyhmää kiinnostavia ja sen tarpeita palvelevia aiheita. Sisältöjen kiinnostavuus ja houkuttelevuus on tärkein verkko-opetuksen myyntivaltti, jonka perusteella kohderyhmä tekee lopullisen päätöksen osallistua tai olla osallistumatta. Pyrimme esittämään sisällöt sellaisessa muodossa, joka palvelee kohderyhmää parhaiten. Koska jokaisella on oma oppimistyylinsä, etsimme monimuotoisia tapoja esittää oppimateriaalin. Näin opiskelijalla on käytössä itselleen sopivassa muodossa esitetty materiaali oppimistyylistä riippumatta. *Auditivinen* oppija oppii parhaiten kuulohavaintojensa perusteella, joten verkko-opetuksessa tarjoamme hänelle äänitiedostoja. *Visuaalinen/non-verbaalinen* oppija oppii parhaiten näköhavain-



Kuvio: Opiskelija on verkko-opetuksen suunnittelun keskipisteessä.

tojensa kautta, joten verkko-opetuksessa tarjoamme hänelle kuva- ja videomateriaaleja, silmäläisiä tekstimateriaaleja sekä kaavioita, taulukkoita, karttoja ja animaatioita. *Visuaalinen/verbaalinen* oppija oppii parhaiten kirjallisen informaation kautta, joten verkko-opetuksessa tarjoamme hänelle järjestelmällisesti ja huolellisesti laadittuja tekstimateriaaleja. *Kinesteettinen* oppija oppii parhaiten tuntohavaintojensa ja kokemusten perusteella, joten verkko-opetuksessa tarjoamme hänelle mm. mahdollisuuden omakohtaisten kokemusten kautta oppimiseen, muistiinpanojen tekemiseen ja erilaisten havaintoesitysten tarkasteluun. (ks. Filppula 2001.)

Oppimiskäsitykset ja valitut didaktiset mallit vaikuttavat siihen, millaista opiskelijan ja opettajan toiminta verkko-opetuksen aikana on. Keskeytymme oppimisprosessissa kokemuksellisen oppimisen mukaisesti opiskelijan omien kokemusten tai muiden kokemusten jakamiseen ja analysointiin ja käytämme apuna tekstimuotoisia kuvauksia ja ääni- tai (video)kuvamuotoista ”kokemusmateriaalia”. Tärkeää on, että kokemuksista todella opitaan, eikä niistä keskusteleminen ole ainoastaan viihdyttävää tarinoimista. Verkko-opetuksen taustalla olevat oppimiskäsitykset ja didaktiset mallit ohjaavat myös arviointia. Kokemukselliseen oppimiseen keskittyvässä verkko-opetuksessa arviointi ja palautteenanto on mahdollisimman yksilöllistä ja se kohdistuu yksilöllisiin oppimisprosesseihin. Opettajan tekemän arvioinnin lisäksi hyödynnämme paljon opiskelijoiden itsearviointia. Arvioinnissa pyrimme nivomaan yksilölliset oppimiskokemukset yhdeksi kokonaisuuden muodostavaksi prosessiksi.

Kaikki pedagogisessa käsikirjoituksessa käsiteltävät asiat liittyvät kiinteästi opiskelijaan, hänen huomioimiseensa verkko-opetuksen suunnittelun alkumetreiltä aina verkko-opetuksen päättymiseen asti. Tavoitteenamme on luoda verkko-opetuksesta opiskelijan kannalta mielekäs, elämyksellinen ja kokemuksellinen seikkailu, josta on mahdollista ammentaa eväitä muille elämänalueille.

TARPEELLISTA TUKEA LÄPI OPPIMISPROSESSIN

Lisäämme verkko-opetuksen mielekkyyttä pedagogisen käsikirjoituksen laatimisen ohella tarjoamalla opiskelijalle erilaista tukea ja ohjausta, jota hän tarvitsee itseohjautuvuudestaan huolimatta. Opettajalta saatavan ohjauksen tarve kasvaa verkossa verrattuna lähiopetukseen (Kynälahti & Wager 1999). Opiskelijan oppimisen tukemista varten rakennamme tietynlaiset rakennustelineet, jolloin emme puutu suoraan opiskelijan tiedon rakentamiseen. Sen sijaan pyrimme mahdollisimman oikeaan aikaan antamaan opiskelijalle strategisia vihjeitä siitä, miten edetä oppimisprosessissa, ja ohjaamme opiskelijaa itseään arvioimaan omaa suoritustaan.

Oppimisen ohjaamisen lisäksi opiskelija tarvitsee sosiaalista ja teknistä tukea. Chydenius-Instituutin verkko-opetuksessa annamme opiskelijan käyttöön kirjalliset ohjeet verkko-opiskelun käytänteistä sekä mahdollisen oppimisalustan tai muun käytettävän teknisen sovelluksen käytöstä. Ohjeiden lisäksi järjestämme mahdollisuuden saada neuvoja opettajalta ja tekniseltä tukihenkilöltä. Yhteydenpidon välineenä käytämme keskustelulistoja, sähköpostia, chatia, puhelinta tai face-to-face –tapaamisia. Teknistä tukea opiskelija tarvitsee, koska teknisten sovellusten käyttö voi olla hänelle vierasta tai hänellä on vain vähän niiden käyttökokemusta. Verkko-opetuksessa onkin mukana tekninen tukihenkilö, johon opiskelija voi ottaa teknisissä ongelmatilanteissa yhteyttä.

Yleensä tuen ja ohjauksen tarve on suurin oppimisprosessin alkuvaiheessa. Alkuvaiheen tuki ja ohjaus on sisällöltään erilaista kuin myöhemmin tarvittava tuki. (Kiviniemi 2000.) Vaikka erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä korostetaankin opiskelijan aktiivista roolia ja itseohjautuvuutta oppimistavoitteiden saavuttamiseksi, emme verkko-opetuksessakaan jätä opiskeli-

jaa “oman onnensa varaan” (Hakkarainen & Järvelä 1999; Ruotsalainen & Tervola & LeBaron 2000). Tarjoamme opiskelijalle koko oppimisprosessin kattavan tukijärjestelmän, joka muuttuu joustavasti opiskelijan tarpeiden mukaan.

KEINONA KOKEMUKSELLINEN OPPIMINEN

Lähtökohtanamme Chydenius-instituutin verkko-opetuksessa on, että opiskelijoita motivoivat toimivat pedagogiset ratkaisut sekä kiinnostavat työskentelytavat ja sisällöt - ei uutuudenviehätyt. Oikein kohdennetuilla valinnoilla olemme luoneet edellytyksiä opiskelijoiden motivoitumiselle. Tehokas verkko-opiskelu edellyttää kuitenkin vastuullisia, (sisäisesti) motivoituneita opiskelijoita, joiden tavoitteena on ennemmin oppiminen kuin opintoviikkojen saaminen (Aggarwal & Bento 2000). Motivoituneen opiskelijan on helpompi sitoutua verkko-opetuksen toimintakulttuuriin ja työskentelytapoihin.

Kokemuksellinen oppiminen, joka on yksi seikkailupohjaisista kasvatusta ja opetusmalleista, on merkittävässä roolissa Chydenius-instituutin verkko-opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tavoitteenamme on tarjota opiskelijoille mahdollisuuksia kokea ”mielen seikkailuja”, joihin pääsemme mielekkyyden toteuttamisen kautta. Näemme mielekkyyden sellaisena verkko-opetuksen ominaisuutena, jonka mukaan verkko-opetus on opiskelijan elämän kannalta tarkoituksenmukaista, tiukasti sidoksissa opiskelijan muihin elämänalueisiin ja liitettävissä opiskelijan aikaisempiin tieto- ja taitorakenteisiin. Voimme siis vaikuttaa opiskelijoiden sisäiseen motivoitumiseen myös ulkoapäin toteuttamalla mielekkään oppimisen kriteereitä, jotka olen havainnollistanut taulukossa 1 (mukaillen Jonassen 1995, Nevgin & Tirrin 2001, 119-120 mukaan).

Kuitenkin vasta tarkoituksenmukaisilla suunnitelmilla luomme pohjan mielekkäiden oppimiskokemusten syntymiselle. Jokainen opiskelija on aktiivisessa roolissa omien mielekkäiden oppimiskokemustensa luomisessa:

”Persoonallisesti merkittävät oppimiskokemukset ovat fenomenologisia merkityssuhteita ja osa ihmisen intentionaalista elämismailmaa ja elämäntulkua. Ne ovat persoonallisia, henkilökohtaisia ja ainutlaatuisia kokemuksia, jotka muovaavat ja muokkaavat ihmisen identiteettiä ja persoonallisuutta ja

TAULUKKO 1. MIELEKKÄÄN OPPIMISEN KRITEERIEEN AVAAMINEN VERKKO-OPETUKSEN KONTEKSTISSA

1. Aktiivisuus

Opiskelija on aktiivinen toimija. Hän osallistuu opittavan tiedon tuottamiseen. Hän on itse vastuussa oppimisestaan.

2. Konstruktivisuus

Opiskelija ei ole tiedon passiivinen vastaanottaja, vaan aktiivinen tietojen ja taitojen rakentaja. Keskustelulistalla opiskelijat luovat yhteistä ymmärrystä uusista asioista ja sitä kautta rakentavat uutta tietoa.

3. Yhteistoiminnallisuus

Opiskelijat muodostavat oppijayhteisön, jossa keskeistä on vuorovaikutus ja yhteinen toiminta. Opiskelijat hyödyntävät yhteisiä keskustelu- ja työskentelyareenoja ja työستävät yhteisiä oppimistehtäviä. Monilla verkkokursseilla pyrimme dialogisuuteen.

4. Intentionaalisuus eli tavoitteellisuus

Opiskelija itse määrittelee ja asettaa omat tavoitteensa. Hänellä on vastuu pitää omat tavoitteensa verkkokurssin yleistavoitteiden mukaisina. Opiskelija pyrkii aktiivisesti ja tahtoen saavuttamaan asettamansa tavoitteet.

5. Kontekstuaalisuus eli tilannesidonnaisuus

Sidomme verkko-opetuksen oppimistehtävät opiskelijan todelliseen elämään tai simuloimme niissä todellisen elämän tilanteita. Nivomme opiskeltavat asiat opiskelijan muihin elämänalueisiin, jolloin opitut asiat eivät jää pelkästään opiskelukontekstiin, vaan ovat siirrettävissä myös muille elämänalueille, kuten työhön ja vapaa-aikaan.

6. Itseohjautuvuus

Opiskelijan vastuu oman oppimisprosessinsa eteenpäin viemisestä ja itsensä kehittämisestä verkko-opetuksen tavoitteiden suuntaisesti lisääntyy. Apuna voimme käyttää erilaisia itsearviointimenetelmiä, kuten oppimispäiväkirjaa tai verkko-oppimisympäristöön rakennettuja itsearviointitehtäviä.

7. Yksilöllisyys

Yksilöllisyyttä korostavassa verkko-opetuksessa huomioimme opiskelijan aikaisemmista tiedoista, taidoista, osaamisesta, motivaatiosta ja monista muista tekijöistä johtuvat erot verkko-opetuksen toteutuksessa.

vaikuttavat hänen maailmankuvaansa, arvo-maailmaansa, kasvuunsa ja kehitykseensä.” (Silkelä 2001.)

Olemme liittäneet toteutettuihin verkkokursseihin arviointitutkimuksia, joissa olemme tutkineet verkko-opetuksen sisällöllistä, pedagogista ja teknistä toimivuutta. Yhtenä tarkastelun kohteenamme on ollut verkko-opetuksen mielekkyys opiskelijan näkökulmasta. Tutkimustulosten pohjalta Chydenius-instituutissa on monia verkkokursseja, joissa mielekkyys toteutuu. Yksi esimerkki on erikoistutkija Eila Aarnoksen Sosiaalipsykologiaa opettajille -verkkokurssi (2 ov), joka kuuluu luokanopettajakoulutuksen Opettajan pedagogiset opinnot (35ov) -opintokokonaisuuteen.

Sosiaalipsykologiaa opettajille -verkkokurssin tavoitteena on vastata opettajien lisääntyneeseen tarpeeseen saada tietoja ja taitoja käsitellä käytännön opettajantyössä vastaantulevia, usein kipeitäkin, tilanteita. Verkkokurssilla käsitellään empatiataitojen kehittymistä, lapsen yksinäisyyttä, koulukiusaamista sekä itsekontrollin kehittymistä. Erityisesti opiskelijoiden henkilökohtaisista palautteista poimituista otteista on löydettävissä

sä viitteitä mielekkään oppimisen kokemuksista:

”Omat yllättävät sisäiset oppimisprosessit mahdollistava kurssi.”

”Elämyksellisiä tarinoita arjesta, hyviä vinkkejä, rohkeaa ajatustenvaihtoa ja ihanan konkreettisia aiheita.”

”Eilan verkkokurssi on innostava, intensiivinen, mielekäs ja toimiva tapa oppia vuorovaikutuksessa muiden kanssa.”

”Jokaisen saa miettiä aktiivisesti asioita omasta kokemusmaailmastaan käsin.”

”Kurssilla voi käsitellä aitoja tapauksia luottamuksellisesti asiantuntijan läsnäollessa ja saada todellisia neuvoja ja palautetta kiperiin asioihin.”

Tarkempikin tarkastelu osoitti, että tässä verkkokurssissa toteutuvat kaikki mielekkään oppimisen kriteerit.

1) *Aktiivisuus*: Verkkokurssi perustuu opiskelijan omaan aktiiviseen toimintaan.

2) *Konstruktivisuus*: Verkkokurssin tavoitteena on opiskelijoiden henkilökohtaisten käyttäteorioiden ja pedagogisten taitojen kehittäminen. Kurssilla pyritään kokonaisvaltaiseen työskentelyyn; opiskelussa on mukana opiskelijan ”pää, sydän ja käsi”. Oppimisen tueksi tarjotaan huolella laadittuja oppimateriaaleja, joiden tarkoitus on herättää opiskelijoiden seikkailuvietti ja oppimisen halu.

3) *Yhteistoiminnallisuus*: Verkkokurssissa keskeistä on yhteisöllinen oppiminen, keskinäinen vuorovaikutus ja asiantuntijuuden jakaminen. Viestintä tapahtuu verkossa keskustelulistojen ja chatin välityksellä. Lisäksi kurssiin sisältyy kolme lähitapaamista.

4) *Intentionaalisuus*: Opiskelijoilla on oma-kohtaisia kehittämistarpeita ja näiden kautta konkretisoituvia oppimistavoitteita. Sisäinen motivaatio on tärkeässä roolissa. Verkkokurssin sisällöt ja oppimistehtävät tukevat opiskelijoiden tavoitteiden saavuttamista so. pedagogisten interventioiden löytämistä sekä auttavat opiskelijoita tulemaan tietoisemmiksi siitä, mihin he ovat pyrkimässä.

5) *Kontekstuaalisuus*: Verkkokurssissa painotetaan opiskelijoiden kokemuksista lähtevää op-

pimista hyödyntämällä todellisia case-tapauksia. Tavoitteena on löytää konkreettisia työvälineitä arkielämän ongelmien ratkaisemiseen.

6) *Itseohjautuvuus*: Verkkokurssille osallistumisen kulmakivi on itseohjautuvuus; opiskelija ottaa vastuun oppimisestaan ja arvioi omaa kehittymistään.

7) *Yksilöllisyys*: Verkkokurssin opettaja ohjaa opiskelijoita heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaan. Taustalla vaikuttaa humanistinen käsitys ihmisen ainutkertaisuudesta ja kasvamisen potentiaalista. Tavoitteena on opiskelijan ”minän” kasvu. Kohderyhmän erityispiirteiden huomioimisessa auttavat aikaisemmat henkilökohtaiset kontaktit opettajan ja opiskelijoiden välillä.

Verkkokurssin opettajan Eila Aarnoksen näkemykset mielekkään oppimisen toteutumisesta Sosiaalipsykologiaa opettajille –verkkokurssilla tukevat tutkimustuloksia. Aarnos on toteuttanut samaista opintojaksoa usean vuoden ajan ja on jo ennen verkkomuotoistamistakin panostanut opetuksen mielekkyyteen ja elämyksellisyyteen. Siksi hän kokikin olevan helpompaa toteuttaa näitä piirteitä myös verkko-opetuksessa. ”Verkkokurssi ei sinänsä uudista opettajan pedagogisia näkemyksiä – niistä voi tulla vain tietoisemmaksi”. Toisaalta Aarnos koki opettajan mahdollisuudet kehittää mielekästä verkko-opetusta rajallisiksi, sillä opiskelijat ovat lopulta avainasemassa: opettaja voi ainoastaan luoda verkko-oppimisympäristön opiskelijoita varten, minkä jälkeen opiskelijoiden on otettava aktiivinen rooli. ”Opiskelijoiden innostuminen, sitoutuminen ja keskinäinen luottamus ovat mielekkään oppimisen ehdottomia edellytyksiä”.

Verkkokurssin suunnittelussa pyrittiin luettavan tekstin vähentämiseen ja sen osittaiseen muokkaamiseen kuviksi. Lisäksi tavoitteena oli visuaalisen ja esteettisen kokonaiselämyksen liittäminen opiskeluun siten, että se tukisi tunteiden liittymistä oppimiseen. Samanaikaisesti tavoitteena oli ”siirtää” Aarnoksen opettajapersoonaa verkkoon sekä testata opettajan läsnäolon kokemusta ja sen uusia muotoja, kuten ”viisasta vetäytymistä”. Näiden tavoitteiden toteuttaminen osaltaan lisäsi verkkokurssin mielekkyyttä.

OPPIMISEN ILOA VERKOSSA

Suunnittelemalla verkko-opetus opiskelijalähtöisesti, tarjoamalla tarkoituksenmukaisia tukipalveluja sekä toteuttamalla mielekkään oppimisen

kriteerejä kokemuksellisen oppimisen yhteydessä olemme mahdollistaneet elämänmakuisten oppimiseikkailujen kokemisen myös verkossa. Myös huolella suunnitellussa ja toteutetussa verkko-opetuksessa voi kokea huippuelämyksiä ja seikkailuntunnetta sekä oppimisen iloa; erityisesti kun verkko-opetus on suunniteltu vastaamaan opiskelijoiden tarpeita ja ratkaisemaan todellisia ongelmia. Erityisesti verkko-opetus joutuu aikuisopiskelijoiden ankarana tarkastelun kohteeksi. Sen on oltava opiskelijalle mielekästä ja merkityksellistä ja sen tulee toimia todellisissa työ- ja elämäntilanteissa (Engeström 1981, 9).

Opettajan keinot toteuttaa mielekästä verkko-opetusta ovat kuitenkin rajalliset. Paljon vastuuta joudumme antamaan opiskelijoille itselleen. Viime kädessä verkko-opetuksenkin mielekkyys on kiinni opiskelijoiden motivoitumisesta ja innostumisesta. Myös meidän on kohdattava ja hyväksyttävä verkko-opetuksen tuomat ennakoimattomuuden ja yllätyksellisyyden tunteet.

Chydenius-Instituutissa verkko-opetuksen opettajamme lähtevät yhdessä opiskelijoiden kanssa parhaimmillaan kokemaan mielen seikkailuja; vapaaehtoisia, arvaamattomia ja yksilöllisiä oppimisprosesseja. Verkko-opetuksen toteuttamisessa lopulta ainoa merkityksellinen tavoitteemme onkin tarjota ihmisille mahdollisuus kokeilla omia siipiään; lentää palan matkaa perhosen siivin seikkailun maailmassa.

LÄHTEET

Aggarwal, A. & Bento, R. (2000). Web-Based Education. Teoksessa Aggarwal, A. (toim.) *Web-Based Learning and Teaching Technologies: Opportunities and Challenges*. London: Idea Group Publishing, 2–16.

Ahonen, M., Lehto, S., Lehto, S., Myllymäki, M., Stång, V. (2002). *Verkkoluotsi – Ohjeistus verkkokurssien suunnittelijoille*. Saatavilla www-muodossa <http://www.verkkoluotsi.chydenius.fi>. Viitattu 22.9.2003.

Bowles, S. (1998). Olemassaolo elinikäisenä mahdollisuutena oppia huolehtimaan ja välittämään. Teoksessa Lehtonen, T. (toim.) *Elämän seikkailu. Näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa*. Atena, 27–59.

Engeström, Y. (1981). *Mielekäs oppiminen ja opetus*. Julkaisusarja B nro 17. VKK.

Filppula, P. (2001). *Oppimistyylit verkko-opiskelussa*. Saatavilla muodossa: <<http://www.cs.helsinki.fi/u/kurhila/sem/valmiit/vo-sem-filppula.doc>> Viitattu 22.9.2003.

Hakkarainen, K. & Järvelä, S. (1999). Tieto- ja viestintäteknikka asiantuntijaksi oppimisen tukena. Teoksessa A. Eteläpelto & P. Tynjälä (toim.), *Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulma*. WSOY, 241–256.

Kiviniemi, K. (2000). *Johdatus verkkopedagogiikkaan*. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu, Kokkola.

Kynäslahti, H. ja Wager, P. (1999). Changing Roles of the Teacher in Inter-institutional Networks of Schools. *The European Journal of Open and Distance Learning*.

Lehtonen, T. (1998). Kunnioitettava kohtaaminen elämyspedagogisessa työssä. Teoksessa Lehtonen, T. (toim.) *Elämän seikkailu. Näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa*. Atena, 97–107.

Martikainen-Pellikka, S. (1998). *Elämyksiä, kokemuksia ja elämisen taitoja. Elämyspedagogiikan mahdollisuudet alkuopetuksessa*. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Chydenius-Instituutti. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla muodossa: <<http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/g/833.pdf>>

Nevgi, A. & Tirri, K. (2001). Oppimista edistävät ja estävät tekijät verkko-opiskelussa. Teoksessa Sallila, P. & Kalli, P. (toim.) *Verkot ja teknologia aikuisopiskelun tukena*. Aikuiskasvatuksen 42. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 117–151.

Ruotsalainen, M., Tervola, T. & LeBaron, J. (2000). Student support in an international Web-based Graduate Course in educational technology. Innovations in higher education - konferenssi 30.8.–2.9. 2000 Helsinki.

Sielkela, R. (2001). Luokanopettajaksi opiskelevien persoonallisesti merkittävät oppimiskokemukset. *Kasvatus* 32 (1), 15–23.

Telemäki, M. (1998). Kurt Hahn ja elämyspedagogiikka. Teoksessa Lehtonen, T. (toim.) *Elämän seikkailu. Näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa*. Atena, 11–25.

Keskustelu: Aarnos, Eila. 24.4.2003.